UVODNA RIJEČ

IMPERATIV UNUTARNJEG JEDINSTVA

Dr Jordan KUNIČIĆ, dekan

Evo nas, braćo u Kristu, opet zajedno. Sastali smo se. Quam bonum et quam jucundum (Ps 132,1). Hvala Providnosti koja sa svim događajima piše povijest spasenja. Onima koje nam od posljednjeg sastanka smrt ote, nek je vječni pokoj u Gospodinu! Svima Vama mir i radost u istom Gospodinu! U njemu se i sastasmo. U tijelu i krvi Kristovoj, gdje se nalazi tajna svake pojave bratstva (*Lumen gentium*, br. 26).

A doveo nas je onaj isti Duh koji je u Izaijinoj viziji skupljao jeruzalemske sinove iz daleka (Iz 60,1—6), od istoka sunca do zapada (Bar 5,5). Onaj koji ujedinjuje mistično tijelo Kristovo; širi obzorje svete ljubavi; prožima novim duhom svoje sinove; stimulira ih na dobra djela (*Lumen gentium* br. 7). Zato i na našu Alma Mater Zagrebiensis možemo primijeniti riječi: »Exsurge ... et sta in excelso«, raduj se gledajući svoju djecu skupljenu »in verbo Sancti, gaudentes Dei memoria« (Bar 5,5).

I dinamičan je taj Duh. On hoće da sinovi svjetla budu pripravni za djelotvornu službu u izgradnji Kristova tijela, do pune mjere (Ef 4,12), do zrelosti, savršenosti u jedinstvu jedne vjere, jednog kulta, jedne duhovne obitelji (*Unitatis redintegratio* br.2).

Zato je prišapnuo svojoj Crkvi da je potrebito organizirati i tečajeve. Da njeni sinovi malo otpočinu (Mk 6,31). Da izmijene misli. Da saopće iskustva. Iznesu prijedloge. Da se obogate znanjem i učvrste u ljubavi. Da njih i preko njih čitavo čovječanstvo rekapitulira pod Kristom glavom u jedinstvu Božjeg očinstva (*Lumen gentium* br. 13).

I tako nam se ovaj naš sastanak prikazuje kao osobit dolazak Duha, kao njegova manifestacija. I preko ovog sastanka — primijenimo riječi Pavla VI — Crkva postaje riječ, poruka, razgovor. Ona postaje trajni koncil, živi dijalog. I još nešto. Ovaj sastanak projicira svoje zrake u eshaton; sprema onaj zadnji dolazak Gospodinov, ostvarenje svih Božjih planova. Ne zaboravimo: svaki je događaj povijesti spasenja u vremenu bremenit vječnošću. Ništa nije izolirano od utjecaja povijesti spasenja.

Ali, kako ćemo otkriti focus ove naše povijesti? Kako se snaći u njenom krivudanju? Možemo li je kršćanski osmisliti? Kaptirati njenu kršćansku intonaciju?

ISPRAVNA ORIJENTACIJA

Nijesmo li uspavani, opijeni, možda iritirani izrazima »sastanak«, »dijalog« i sl.? Ne porodi li se u nama želja za jednim sastankom i dijalogom na kojemu bi se zaključilo da više neće biti sastanaka? Jer na sastancima se mudruje i nadmudruje, a neki je mislilac zgodno opazio: »Umovanje je osobina koju treba poštovati, ali, uvijek umujući naličimo škrcu koji neprestano broji i prevrće svoje dukate. Katkada treba i trošiti. Katkada treba i ne misliti« (C. Bini). Htio je reći: treba raditi.

Pa zar se danas ne radi? Djeca današnjice rade. I sinovi Crkve rade. Donekle i ruše. Ne ruše li ponekad iz nagona za rušenjem? Ne grade li ponekad, jer su »rerum novarum cupidi«? Kako bilo, povijesni *stringendo* nikome ne da mira. Ni sinovima Crkve. Misli se nekako učvoruju. I oni se osjećaju pozvani na široke dimenzije svjetskih zbivanja. Zar se danas čovječje ambicije ne rugaju kozmičkim dimenzijama? Treba požuriti *tempo*. Da nas ne optuže za aritmiju, disonancu. Da nas ne pregaze.

Bi li se naša braća, umrla kroz dva minula decenija, radije vratila u grob zbog nesnalaženja, ili bi pala u ekstazu diveći se napretku današnjice? Vjerujem da im je spoznaja pročišćena. Oni bi shvatili da u svakoj situaciji Bog progovara. A na nama je da njegov glas čujemo i poslušamo. Moramo se bojati da nam ne predbaci da mudro govorimo, da dobro tumačimo stanje neba, da imamo uvid u interplanetarne i kozmičke prostore, ali da smo pred providnosnim znakovima vremena slijepi i nijemi (Mt 16,4).

Ne sviđa mi se kada se pretjerano naglasuje da je Crkva istom *danas* sebe našla. Niti odobravam gledište zloguka pesimizma, kao da danas Crkva proživljuje najsudbonosnije dane kušnje. Želim naglasiti da i danas na nekim sektorima autentično lice Crkve stoji zastrto *(Gaudium et spes* br. 19). I danas opstoji rascjep između uzvišenosti Radosne vijesti i njenih navjestitelja. To od mene traži zdravi realizam.

Ipak, jedno je očito. Počašćeni smo od Providnosti. Ona od nas očekuje što joj je najviše na srcu: jedinstvo svijeta. To je za nas providnosni znak vremena. Tu treba da Krist sjajnije zasja *(Gaudium et spes* br. 43). Hoće li nas budućnost osuditi? Odgovorimo djelima, da joj dignemo oružje iz ruke.

Rekao je sv. Augustin: »Fecienti quod in se est, Deus non denegat gratiam«. Bog neće uskratiti svoje pomoći ni današnjici, ni Crkvi naših dana. To znači: ruke na plug bez okretanja natrag (Lk 9,62). Ali, ne zaboravimo odlaznu točku, prvi zadatak vremena: unutarnje jedinstvo u Crkvi!

MISTERIJ UNUTARNJEG JEDINSTVA

Pavao VI poziva sve vjernike da uzljube u Crkvi »il mistero della sua interiore unità«. Bole ga neke pojave razdiranja jedinstvene haljine Kristova mističnog tijela. Bole ga, jer Krist je umro za jedinstvo Crkve, za jedinstvo između ljudi i Boga.

Briga oko jedinstva isto je što i briga oko opstojnosti i očuvanja Božjeg naroda. To Pastir Božjeg naroda zna. — On zna da se u jedinstvu nalazi tajna veličine i ljepote Božjega naroda, jer »omnis pulchritudinis forma unitas est« — rekao je sv. Augustin. On zna da je jedinstvo sinonim za ljubav, i ljubav da je sinonim za Krista, koji ne smije u svom tijelu biti razdijeljen, jer nije ni u sebi razdijeljen. On zna da ljubav najprije unosi jedinstvo u dušu svakog pojedinca a preko pojedinca dolazi se do jedinstva u odnosima izvan čovjeka.

Papa govori o »misteriju« jedinstva. Misterij, da, jer jedinstvo u Crkvi označuje božansko jedinstvo Krista i nebeskog Oca (Iv 17,22; 10,30). Članovi Crkve ne mogu ostvariti jedinstvo naravi s presv. Trojstvom, niti potpuno jedinstvo s nestvorenom Ljubavi, ali moraju ostvariti *sudioništvo* u toj ljubavi. To znači: koliko dopuštaju ljudske snage, oslonjene na Božju pomoć.

Tu je istom za čovjeka pravi misterij. Lako je konceptualno svoditi jedinstvo između ljudi na jedinstvo u Bogu, ali se radi o misteriju djelovanje, misteriju čina, čovječje suradnje s milošću. Pitanje je metaetike ili metamoralke djelovanja. Tu se susrećemo s *dužnošću,* s imperativom. Dužni smo uvoditi jedinstvo u nas i oko nas. U našem djelovanju i u našim odnosima prema bližnjemu mora se odražavati jedinstvoBožje.

Pomislimo samo kako smo daleko od jedinstva one prve vjerske zajednice. One zajednice jedne duše i jednog srca. Zajednice u kojoj je ljubav doista gospodarila savjestima. Kada je ljubav tupila oštrice razlika. Ostvarivala jedinstvo misli, osjećaja, djelovanja. Bila su to braća »jedne duše« ili »jednodušna braća«. Ivanov čudesni *semeion* zablistao je u toj zajednici u svom vrhovnom svjetlu. To je apologetski znak. On je i za nas poziv, živa riječ, dužnost (Dj 1,14; 2,42—47). Neka nas plod potakne na rad: »A Gospodin svaki dan povećavaše broj onih koji se spasavaju«. Znači da je povijest spasenja imala brzi tempo, jer ga je pokretala ljubav u jedinstvu.

TEMELJNI RAZLOZI JEDINSTVA

Smijemo li govoriti o jedinstvu Crkve »ad intra«? Preosjetljivima se taj izraz ne sviđa, jer da se u njoj kao jedinki ne može određivati dvostruki odnos: jedinstva i nejedinstva.

Meni se čini da je taj razlog labav. Ako možemo govoriti o Crkvi koja iznutra raste te se razvija (Ef 4,3), možemo govoriti i o Crkvi koja nastoji čuvati i izrađivati svoje jedinstvo »ad intra«. Jer mi smo Crkva. A mi smo uvjetovani vremenski-prostorno. Mi smo u okovima kontingentnosti. Izloženi smo trajnom pojavljivanju onog »ljudskog« elementa. Taj se elemenat očituje i u razjedinjenosti, u težnji za samovoljom, za udovoljavanjem raznim pojavama egoizma.

Znači da jedinstvo mora biti cilj naših nastojanja. Nešto uzvišeno, ali takvo da ga treba postizivati. U tu svrhu postanimo svjesni onih razloga ili movensa tog jedinstva. — Eno nam jedinstva u krilu presv. Trojstva. — Eno nam prolivene krvi Kristove i rastavljenja njegova ti-

jela, da sakupi u jedno sve za koje je ta krv prolivena, i to tijelo rastavljeno. — Eno nam Euharistije, simbola i faktora jedinstva. — Eno i zakona ljubavi, Kristova zakona. — I Duha Svetoga movensa tog jedinstva. — Konačno, eno nam i Crkve, bližnje i zajedničke norme istine. A ona je jedna. Tako nam govori Koncil u *Unitatis redintegratio* (br. 2).

Mi sve to znamo. Ali je potrebito da to znanje postane život, praksa. Budimo uvjereni u jedno: ti su razlozi tako uzvišeni i uvjerljivi, da svi tobožnji razlozi koji razjedinjuju gube svoju vrijednost. Ti razlozi razjedinjavanja moraju ustupiti pred ovim razlozima za jedinstvo. Dati prednost ovim faktorima jedinstva znači ostvarivati na djelu ono što jesmo. A Kristovi smo. U njemu smo jedno kao u »lozi«, u kojoj se s njim nekako indetificiramo. U njemu smo jedno kao u »tijelu«, tj. u organskoj smo vezi s njim kao s glavom. I to nas mora poticati na rad, na žrtve za ostvarenje tog ideala *(Gaudium et spes* br. 92). Jedino na taj način postat ćemo autentični nosioci njegovih vrednota i garanti njegovih obećanja pred svijetom.

NE BOJIMO SE UNIFORMIRANOSTI

Poziv na jedinstvo za neke znači vraćanje na stare pozicije, one krute pozicije »geta«. Kao da je danas neka druga Crkva, a ne uvijek ona ista, koja danas poziva na ekumenizam, ali ujedno inzistira na unutarnjem jedinstvu. To bi značilo omalovažavati Crkvu i shvaćati je na način koji je ponizuje.

S druge strane, poziv na jedinstvo za neke znači umasovljivanje, ukalupljivanje na štetu stvaralaštva i inicijative pojedinaca. Što je također pretjerano, kao da nije isti Duh koji oživljuje pojedinca i koji sve članove Božjeg naroda kao i čovječanstvo želi ujediniti da budu »jedno«.

Zajednički odgovor ovim strahovanjima jest ovaj: sveta ljubav mora još uvijek svladati jak otpor, jer ona je snalažljiva, ali ne misli na sebe i na svoje, kako bi rekao i danas sv. Pavao (1 Kor 13,5).

Krist je jedan u osobi, ali poštuje vlastitosti obiju naravi. — I Crkva je »jedna«, poštujući u svom jedinstvu osobitosti pojedinih crkava *(Orientalium ecclesiarum* br. 3), zakonitu raznolikost, sposobnosti i običaje pojedinih naroda *(Lumen gentium* br. 13). Pluralizam je s tog gledišta imperativ dana, jer bi dijalog bez pluralizma bio nemoguć, suradnja bi se ubila u začetku.

Gdje je »limes« tim isticanjima pojedinosti? Ondje gdje počinje »limes« zajedničkog dobra na istoj liniji dobara. Kada treba spašavati zajednicu, pojedinosti se moraju u nju uklopiti, za nju se žrtvovati. U toj žrtvi opet se pojedinosti nađu u višoj sferi vrednota, nešto slično kao što je ljudska narav u Kristu bila bez vlastite hipostaze, ali se našla na uzvišeniji način u hipostazi Logosa. U ujedinjenoj Crkvi nađu se sve sposobnosti pojedinaca, svo bogatstvo pojedinih pokrajina, sve pojedine vrijednosti.

Svećenici su prvi pozvani da odbace od sebe ona malo prije rečena »strašila«, naime: povlačenja u sebe ili pretjerano uniformiranje. Ako ih

na jedinstvo dovoljno ne potiču izneseni razlozi, neka se sjete riječi kojima ih Koncil u *Lumen gentium* (br. 28) poziva da razmotre kako su snagom ređenja i snagom svoje životne misije najuže međusobno povezani. Nije važno kojeg su naroda, običaja i sl., njihovo se bratstvo mora spontano očitovati u međusobnom pomaganju, duhovnom i materijalnom, osobnom i skupnom. A to ne smije biti samo na riječima ili prigodom sastanaka, nego u životu, djelovanju, tj. u dokazima djelotvorne ljubavi *(Lumen gentium* br. 28).

TO OČEKUJU SVE DUŠE

Uklopimo posao oko unutarnjeg jedinstva u Crkvi u okvir posla oko spasenja. Neki ne vole govoriti o *povijesti* spasenja zbog nekih nejasnoća u vremenskom i načinskom procesu kako se ta povijest odvijala, zato predlažu da se radije govori o *pozivu* spasenja. Ovdje je to sve isto. Interesi spasa duša traže da se najprije poradi oko unutarnjeg jedinstva u Crkvi.

Čitavo čovječanstvo teži k nekom jedinstvu. Ta je pojava nekako očita *(Gaudium et spes* br. 43), iako se ne tumači na jednak način. Ostvarivati, dakle, jedinstvo Crkve »ad intra« znači ići s vremenom, služiti vremenu. Svet je taj zadatak, jer svaki je čas povijesti kao »Gospodnji čas«. A *kairos* prolazi. Ili ćemo tom pozivu odgovoriti, ili dovodimo u pitanje od Boga namjeravani spas duša te spremamo osudu s onoga »a vi ne htjedoste« (Mt 23,27). Epilog toga propusta jest: opustošenje, pusta kuća.

Nijedan se pojedinac ne može od toga izuzeti. Nitko se ne može nadati spasenju ako ne uredi svoje račune s ljubavi. Ne smije se popeti niti na stepenice oltara da prinese žrtvu; ne smije obavljati kulta, ako prije ne uspostavi jedinstvo oko sebe (Mt 5,23). Kako bi mogao govoriti da služi poslu spasenja ako ruši zajednicu ljubavi, bez koje nema spasenja?

Mi rado ponavljamo da Crkva želi privući u svoje jedinstvo i one »koji su daleko«. Ako u tome ne uspijeva, možda je uzrok u unutarnjoj pocijepanosti u samoj Crkvi. Ne govore li nam duše što čekaju: Liječi sebe? (Lk 4,23). Kako ti smeta slamčica u našim očima, a u svojim ne vidiš ni grede? (Mt 7,3—6). Ni Crkva se ne može održati u sebi, nego pada pod udar osude razdijeljenog kraljevstva (Lk 11,17), ni uspjeh u apostolatu ne može uslijediti uz unutarnju razdijeljenost u samoj Crkvi, jer Bog ne može udijeliti svoj blagoslov, ne može učiniti da raste, ako nije kao *njegova,* tj. ujedinjena sadnica *(Unitatis redintegratio* br. 1).

Jedinstvo je tako uzvišen ideal da sve žrtve pred njim izgledaju neznatne. Uzaludno je, međutim, moliti za jedinstvo, ako se ne nastoji stvarati to jedinstvo. Jedinstvo nije gotova stvar, ni čisto apstraktna vrednota, ni samo dar s neba. Jedinstvo je plod kreposti, ljubavi ukoliko ona sjedinjuje. Osnovno je pravilo biblijske ekonomije da između Boga i čavjeka mora opstojati »sinergon«, suradnja. Jedinstvo je misterij djelovanja, plod zasluga, a ne misterij suha znanja ili propovijedanja.

NAJPRIJE UKLONITI DEFEKTE

Mislim da me nećete osuditi za ovaj confiteor. Zašto da zaniječemo da tu i tamo ima nesuglasica? I to nesuglasica dubljih dimenzija? Na štetu i sablazan vjernika i nevjernika? Ako nema nesuglasica, ima li dovoljno suradnje? Ne bi li se moglo na polju katoličke publicistike, misionarskog rada, uprave, apostolata i sl. više toga ujediniti, pametnije koordinirati, svrsishodnije urediti?

To je prvi zadatak: ukloniti defekte ili minuse. Ukloniti mrlje razdora. Koncil traži da defekte treba »strenue impugnare«, jer da nanose štetu (*Gaudium et spes* br. 43). Oni koji žele stupiti u jedno, u naše stado, čekaju. Možda zebu u hladnoj noći; ne vide ni ulaza u našu kuću, jer je zastrt našim nesuglasicama, našim defektima, našim strančarstvom (Lk 11,5—6).

Uzimam jedan defekt. Ima propovjednika, pisaca, konferansijera i sl. koji kao da uživaju naglašavati i *idejne* suprotnosti, kako oni misle, između II vatikanskog koncila i prošlosti, između zakona i spontanosti, između moralke makarizama i moralke ljubavi, između personalizma i zadatka služenja, između starješinstva i posluha podanika, između onoga što je pojedinačno i onoga što je komunitarno itd. Taj postupak ne služi idejnom jedinstvu, ali služi za razumijevanje ograničenosti onih koji tako nastupaju. Dao Bog da se radi samo o ograničenosti!

Da sažmem u jedno: glavni defekt treba ukloniti, a to je: egoizam, pretjerano isticanje sebe i svojih, prianjanje uz svoja gledišta. Tu je focus pitanja. A taj egoizam se protivi volji Božjoj; na sablazan je svijetu i stoji na putu širenju evanđelja (*Unitatis redintegratio* br. 1).

POZITIVNA SREDSTVA JEDINSTVA

Možemo ih izraziti jednostavnim riječima sv. Augustina: »Dilatentur spatia caritatis«. Treba proširiti dimenzije ljubavi. I to one ljubavi na djelu. Po uzoru na prvu kršćansku zajednicu, koja je bila kao epifanija božanske *agape* među ljudima. Slavila je Boga i samom svojom egzistencijom. Zračila je. Privlačila k sebi duše, ovce u jedno stado, pod štap jednoga Pastira.

Proširiti dimenzije ljubavi provodeći u djelo unutarnje ujedinjenje. U tu svrhu najprije treba dobro uočiti stanje, stvarnu situaciju. Kao prvi pozitivni zadatak neka bude: delimitirati ono što je pojedinačno od onoga što je zajedničko, što traže zajednički interesi (*Mater et Magistra* br. 236). A za to je potrebit dijalog: između svećenika, između svih faktora i unutar jedne biskupije i između biskupija.

Pošto smo našli što traži zajedničko dobro, možda će uočavanje pojedinačnih interesa pokazati da se ne može polučiti maksimalno jedinstvo. Fatalna bi tada bila greška odstupiti od posla, prekrižiti ruke, povući se u bunker jalove kritike. Radije treba naći ono što je ostvarivo te se prihvatiti posla (isto mj. br. 238).

I prihvatiti se posla ne po osobnom nahođenju, nego u skladu s direktivama crkvene hijerarhije, jer je karizma upravljanja predana Crkvi, a ne pojedincima kao takvim *(Christus Dominus* br. 35; *Presbyterorum ordinis* br. 7. i 8). Ta vlast je uvijek kao ona budna snaga koja ujedinjuje i orijentira rad u jednom pravcu, da se ne gubi i ne raspršava.

Bilo bi neispravno ako bismo u svim tim pitanjima sporazuma i ujedinjavanja računali samo na ljubav. Ne, treba se pozivati i na pravednost, jer ljubav bez pravednosti prazna je riječ. Nema duhovnog jedinstva bez mira, a nema pravog i trajnog mira bez pravde (Ef 4,3), tj. bez poštivanja tuđih prava. Tako ćemo sagledati npr. potrebu poštivanja prava starosti i kod svećenika, prava na doličnu nagradu, prava bolesnika na njegu itd.

Koliko je u svemu ovome potrebito imati ispravne ideje! Kako je potrebito čitav rad unificirati i koordinirati! Dakle, raspravljati, dijalogizirati, ali i raditi. Biti spreman na žrtvu, najprije na žrtvu svoga »ja«, možda na žrtvu svojih osobnih pogleda, svojih interesa. Ne zaboravimo da se dimenzije ljubavi šire izlaženjem iz kruga svoga »ja« a pretapanjem u druge, u njihove potrebe.

ZAKLJUČAK

Svi mi služimo. Svatko na svom mjestu. U svetoj službi. Znam, ugodno je iznositi i nekako se sunčati na lijepim, ponekad »slatkim« riječima II vatikanskoga koncila, ali smatram da interesi spasenja traže da se iz ogromnog gradiva koncilskih akata izvade smjernice za život, i to za ovaj konkretni život, za njegove najpreče probleme. A jedan je od tih, bez sumnje, problem jedinstva Crkve »ad intra«.

Neću pogriješiti kad rečem da na tom putu posluh može riješiti mnoga pitanja. Posluh glasu Duha koji neprestano promiče to jedinstvo. Posluh hijerarhiji. U posluhu je utjelovljeno služenje. I Krist je došao služiti (Mt 20,28). Zato nije htio vršiti svoju volju, nego volju Očevu *(Presbyterorum ordinis* br. 14). I zbog toga služenja u posluhu bio je nagrađen (Fil 2,9).

I od nas se očekuje sinovski, odani posluh. Uvjeren sam da smo svi raspoloženi na tu žrtvu. To nas veseli. To nas sve drži. U imperativu unutarnjeg jedinstva u životu i u djelovanju krije se očita volja Božja. Bog preko imperativa jedinstva uvijek govori. I to je glas i poziv spasenja.

Ne oglušimo se, nego recimo: Evo me, da činim, Bože, tvoju volju (Hebr 10,9), jer dužnik sam svima ljudima (Rim 1,14).

SUMMARIUM

Praeses omnibus in aula praesentibus salutem dicendo de imperitivo internae unitatis in Ecclesia strenue prosequendo verbum facit. Aetati nostrae Providentia videtur sublime munus demandasse: unitati prospicere. Unitas

vero mysterium quoddam est. Mysterium quidem et credendum et charitete prosequendum et opere exprimendum. Nec timenda uniformitas, nam ibi terminare debeat prosecutio illius »qod suum est« ubi incipit limes curandi ea quae commune respiciunt bonum. Considerent fideles, eo magis sacerdotes, quam fortia illa sunt quibus uniuntur! Et his cedere debent omnia alia quibus videntur in diversas partes ire. Unitas peregrinantis Ecclesiae ad salutem spectat. Si saluti animae consulere, si fidem firmare, si novas oves in unum Christi ovile adducere cupimus, ab interna unitate incipiamus. Egoismus, qui variis sub formis prodit, seponendus est, et manus apponenda operi unificationis ac operis coordinationis omnium negotiorum. »Servire tempori« a nobis exigit Deus. Per omnes enim eventus loquitur Deus. Faciamus quae possumus, ut Deus concedat quae exoptamus, nec facienti ulli quod in se est Deus denegavit gratiam. In hoc Deus fallit umquam.